

(*Mil Duros y Tartaneta* 1, esc. 9; *C. del Dum.* III, 621a), «*purnejaven* llum de glòria les estrelles com diamants ---», Morales San Martín (1910, 75); *espurneig* (Pons i Mass.); *espurnejant*. *Espurnic*. *Espurnill* (Narcís Oller).

¹ «Mes entre'ls plecs del ròccec daurat, que 'l jorn retira, / desencastades perles, llambrega algun estel, / *espurnes* que restaren d'aquella immensa pira, / petjades, ay! de l'astre gegant que umplia 'l cel», *Atl.* (184, de nou 64, 98); «per la portella d'una escaleta vegé Daniel a son vehí, lo manyà, entre la resplandor rogenca d'una estrella d'*espurnes*», Narcís Oller (*Croquis d. nat.*, 119). — ² *Guspira* evoca més la idea del centelleig de llum brillant, *espurna* la d'un corpuscle diminut que vola i s'apaga en el vol, quasi una volva de foc que es consumeix de seguida; també les gotetes insignificants de roïna: «cauen *espurnes*». — ³ Rimant amb tres mots en -*irni* que poden ser formes verbals (*estudurni* vulgarisme segurament per *esternudi*). — ⁴ En el REW (6797) s'inclou un cast. ant. *pruna* desconegut (llatinisme ocasional?); el venec. ant. *prona* és un hapax d'un glossari del S. xv, que no sembla ser més que un llatinisme de glosses passatger. — ⁵ Mots amb inicial *bern-* o *burn-*, en dialectes italians amb evolució fonètica contrària a totes les normes, i que s'arrosseguen des de dialectòlegs italians dels temps heroics (quan es creia que les normes fonètiques eren cosa relativa), Caix, Salvioni i gent així. En l'article del FEW (ix, 491-2) això s'embaluma més engruixint-ho amb corollaris encara més inversemblants: tota la part § 2 és absolutament recusable. — ⁶ Per a tot això veg. Pok., *IEW*, 828, 987.6ss.; Uhlenbeck, *Altind. Et. Wb.*; Walde-H., s. v. *purus*, *spernere*, etc.

Espursim, dubtós si ve d'*espotzim* (EMPOTZIM) o més aviat d'*espolzim* eiv., puix que *espolzim*, *espolzimada* (POLS) es diuen precisament del ruixim o ximecs de les onades, i el nom d'aquest peix podria venir del tuixim que escampa (en pescar-lo, etc.).

Esput, *esputar*, *esputació*, V. *escopir* *Esputar*, V. *disputar* *Esquadra*, *esquadrament*, V. *caire* *Esquadrant*, V. *poder* *Esquadrar*, *esquadrejar*, *esquadrilla*, *esquadri*, V. *caire* *Esquadrinyar*, V. *escrutar* *Esquadró*, V. *caire* *Esquàlid*, *esquallar*, *esquallós*, V. *esquals*

ESQUALS, 'els peixos del grup dels taurons', pres del ll. *squalus* 'cada un d'aquests peixos', del mateix origen que *squalus* 'tosc', 'brut', i que *squama* 'escata, escama', a causa de l'aspecte escatós, grofollut, i quasi encrostat de molts peixos d'aquest grup. □ 1.^a doc.: 1917, *DOrt*.

DERIV.: *Esquàlid*, que encara que exclòs dels diccionaris ja s'usava molt en català a la fi del segle passat (si bé *AlcM* només en recull testimonis literaris dels anys 1935-40): és llatinisme recent tant en català com en castellà [c. 1830, i no admès pel *DACEsp.* fins a la

segona meitat del S. XIX], pres del ll. *squalidus* 'ericat, tosc, brut', i per bé que se li ha donat més aviat el sentit de 'flac, miserios, molt magre', ja ha arrelat i no hi ha raons sòlides per rebutjar-lo. +*Esqualidesa*.

⁵ En el llatí hispànic de temps visigòtics SQUALIDUS tendí a aplicar-se als camps improductius, garrigosos, i sovint més amb categoria substantivada que no adjectivava, com ho veiem per St. Isidor (a desgrat de la fantàstica etimologia que vol fer passar en donar-nos-ho a conèixer): «*sq. ager*, quasi **excolidus*, quod iam a cultura exierit: sicut ex-consul, quod a consulatu discesserit» (*Etym.* xv, xiii, 13). Això va passar al romanc ibèric per via més semi-erudita, quasi hereditària, que no cultista, i en docs. nostres ho trobem des de mj. S. ix, si bé amb grafies de primer molt llatinitzants: «*agros --- de squalido*, labore contraxerunt», any 848, «in vallibus quod ego --- traxi de *scaldido*», a. 853 R. d'Abadal (*Comtats de Pallars i Ribag.*, núms. 40 i 49); en forma més catalana ho trobem una mica més tard en escrits del Pallars Sobirà i Urgellet, ja convertit decididament en substantiu, com *escalí*, *escari*, *-àlit*: «los *scalis* e emprius comuns --- los *scàlits* o amprius comuns, ocupats per algun, deuen ésser tornats al ampriu comú per lo senyor», SdUrg., 1470 (*BABL* xi, 273), «tot stadant de la ciutat ha ampriu en lo salit de Alàs, e empriu de pescar en les aygues de Segre e de Balira --- e à, més, *scaliis* [mal ll. *staliis*], e amprius, e tayls, en diversos locs», SdUrg., 1470 (id., id., 283), «a 6 de juny 1589, setze sous per los *escalits* de la present ciutat», SdUrg. fi S. xvi (*EUC*, 1933, 68), i ja «al vispe de Urgel, dels clerges --- de Araós --- avem vistes vostres letres de clam que B. de Torala vos a feit de nós, del deume dels *escaris*¹ de Virós que-ns demanen», en doc. de la Vall Ferrera, de 1257-69 (PPujol, *DocsVg. Urg.*, 275); «*escalit*: dret que cobra l'Ajuntament damunt la llenya o bosc que es treu damunt les propietats del comú», SdUrg. (*AlcM*).

D'ací el verb derivat *escaljar* que s'ha usat també en terra valenciana («rompre les terres ermes, reduir-les a conreu», *Escrig*, 1851) i que ja trobem en un doc. ribagorçà de c. 910 (Serrano Sanz, *Not. Doc. Hi. Ribag.*, p. 256, context citat en *covil COVAR*). Sembla que és això mateix, una mica més assimilada fonèticament, l'ús que féu el castellanenc Pascual Tirado del verb *esquallar-se* amb un sentit com 'deprimir-se, encongir-se, humiliar-se' i *esquallós* 'pobre, infelíc, miser': «al magnífic Baró i a l'*esquallós* Garxolí del Cenillar», «disposts a no *esquallar-se* per res ni per ningú»; això ha estat imitat amb el significat i construcció sintàctica deformats a l'pendevineta com si fos una equivalència del cast. *descuajar* (derivat de *cuajar*, val. *quallar* COAGULARE) per X. Casp, deformació i interpretació etim. que ha pres *AlcM* a tort seriosament.

Altrament el mot apareix estès des d'antic fins a les terres altes d'Aragó, de Lleó i fins de Portugal. «Cum exitu et regressu et cum *scaliu* et agüero et pascuero ---», doc. de San Juan de la Peña de 1068 (*MzPi.*, *Orig.*, 82, n. 3); «quando que algún --- avitador tubiere algun campo *escalio* ---», en els Estatuts de la Vall de Canfranc (§ 22, Ss. xvii-xviii, que lle-